

# มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่กรมบังคับคดี

โดย ภาณุมาศ ปูนประเสริฐผล

การจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม เกิดขึ้นเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 77 บัญญัติให้รัฐจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการและพนักงาน หรือลูกจ้างอื่นของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิรูประบบราชการ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและค่านิยมในการบริหารภาครัฐ ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐจัดทำค่านิยมสร้างสรรค์และจรรยาบรรณวิชาชีพของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการทำงานใหม่ ทั้งยังมีมติเห็นชอบกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546-2550) ซึ่งกำหนดมาตรการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรมและค่านิยมของข้าราชการให้เอื้อต่อการพัฒนาระบบราชการ โดยให้แต่ละส่วนราชการจัดทำค่าแกลงค่านิยมสร้างสรรค์ และให้ประกาศมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อลดปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ รวมถึงรณรงค์และวัดผลระดับของการยอมรับและปฏิบัติตามค่านิยม และมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมอย่างจริงจัง ซึ่งตามแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งมีเป้าประสงค์ให้ประชาชนเชื่อถือในกลไกภาครัฐสูงขึ้น และหน่วยงานภาครัฐทุกระดับมีการปฏิบัติงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้โดยมีมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมเป็นกลไกสำคัญ

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และนโยบายภาครัฐดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่ประสงค์จะให้แต่ละวิชาชีพในระบบราชการมีการกำหนดมาตรฐานความประพฤติ และแม้ว่ามีการประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2549 นโยบายการปฏิรูปการเมือง การปกครอง และการบริหารของรัฐบาลยุคปัจจุบันได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องที่จะเสริมสร้างมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประพฤติมิชอบทั้งในภาคการเมือง และภาคราชการ ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ส่งเสริมองค์กรอิสระและประชาชนในการตรวจสอบการทุจริต ประพฤติมิชอบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสำนักงาน ก.พ. ได้กำหนดแผนการดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลดังกล่าวที่เกี่ยวข้องในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐที่สำคัญ คือ ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีมีโนสุจริตในการปฏิบัติราชการ และโดยที่ข้อบังคับ ก.พ. ว่าด้วยจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2537 ก็มีลักษณะเป็นเพียงมาตรฐานกลางทางความประพฤติของข้าราชการพลเรือนเท่านั้น ไม่ได้ใช้บังคับเจาะจงไปในแต่ละกลุ่มวิชาชีพ ดังนั้น สำนักงาน ก.พ. จึงมีมติมอบหมายให้แต่ละกระทรวงเป็นศูนย์กลางในการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของส่วนราชการในสังกัดและแต่ละส่วนราชการ รณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ยึดถือประพฤติ ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดในมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมขององค์กร โดยให้มีระบบกลไกยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ผู้กระทำความดี และลงโทษผู้ละเมิดไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าว ทั้งนี้ ให้สำนักงาน ก.พ. เป็นผู้สนับสนุนร่วมมือและให้คำปรึกษาแนะนำ

ในส่วนของกรมบังคับคดี ก็ตระหนักในเรื่องดังกล่าวเช่นกัน ประกอบกับผู้บริหาร มีความตั้งใจจริงและเห็นความสำคัญโดยได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม สำหรับเจ้าหน้าที่กรมบังคับคดี ซึ่งได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ในกลุ่มงานการเจ้าหน้าที่ สำนักงานเลขานุการกรม เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ ในกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2548 และประชุมติดตามผลการดำเนินการอีกครั้งเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2548 โดยมีวิทยากรจากศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักงาน ก.พ. มาบรรยาย และได้สรุป หลักการสร้างมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม คือ หลักการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่โดยเปิดโอกาส ให้มีการแสดงความคิดเห็น สั้น กระชับ เข้าใจง่ายและมีลักษณะเชิงพฤติกรรม อยู่ในวิสัยที่กระทำได้ ไม่ซ้ำกับแนวทางปฏิบัติที่ระบุไว้แล้วในเรื่องวินัยและจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน ซึ่งกรมบังคับคดี ได้แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่กรมบังคับคดี ประกอบด้วย ผู้แทนของข้าราชการและลูกจ้างทุกสายงาน โดยให้กลุ่มงานการเจ้าหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการ ซึ่งได้จัดทำ ร่างมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมแล้วจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย และ ยอมรับเป็นกติกาที่จะยึดถือปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้ กรมบังคับคดีได้มีการประกาศมาตรฐานทางคุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่กรมบังคับคดี เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2548 ให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมบังคับคดี ถือปฏิบัติควบคู่กับข้อบังคับ ก.พ. ว่าด้วยจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2537 โดยกำหนด มาตรฐาน ไว้จำนวน 5 ข้อ คือ

ข้อ 1 “**ซื่อสัตย์สุจริต**” หมายถึง พึ่งปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหา ประโยชน์อันมิควรได้จากการปฏิบัติงานทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งละเว้นการดำเนินการหรือมีส่วน ร่วมในการดำเนินการใด ๆ อันนำไปสู่ความขัดแย้งกับผลประโยชน์ราชการและอันเป็นการ หลบเลี่ยงกฎหมาย

ข้อ 2 “**จิตมุ่งบริการ**” หมายถึง พึ่งให้บริการด้วยความผู้มาติดต่อและประชาชนด้วยความ เต็มใจ ใช้กิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน มีธรรมาศัยไม่ตรีจิต ไม่เลือกปฏิบัติ และปราศจากอคติ

ข้อ 3 “**งานสัมฤทธิ์ผล**” หมายถึง พึ่งปฏิบัติงานโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน วางแผน จัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของงาน ปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ทุ่มหาความสามารถ และใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ เพื่อทำงานให้สำเร็จ ประสานสัมพันธ์และทำงานเป็นทีม โดยคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของงานและประโยชน์ ของทางราชการ

ข้อ 4 “พัฒนาตน” หมายถึง พึ่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะให้เหมาะสมกับคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน และนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ข้อ 5 “ประชาชนตรวจสอบได้” หมายถึง พึ่งปฏิบัติงานโดยยึดหลักเสมอภาค โปร่งใส และพร้อมรับการตรวจสอบ

ซึ่งกรมบังคับคดีมีมาตรการในการนำสู่การปฏิบัติโดยได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าว เช่น การจัดทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ จัดทำสติ๊กเกอร์แจกให้เจ้าหน้าที่ทุกคน การจัดการสัมมนาโดยมีการบรรยายในหัวข้อ “มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่กรมบังคับคดีสู่ทางปฏิบัติ” ผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมบังคับคดีทุกตำแหน่งทุกระดับ และทุกสายงาน ทั้งนี้ การจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมที่จะบังเกิดผลสำเร็จแท้จริงนั้นมิใช่จัดทำขึ้นเพียงข้อพึงปฏิบัติในแผ่นกระดาษเท่านั้น กรมบังคับคดีจึงอยู่ระหว่างการกำหนดมาตรการผลักดันให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมด้วย เช่น กำหนดเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการสรรหา สร้างเป็นเงื่อนไขในการปฐมนิเทศ บรรจุและสอดแทรกไว้ในหลักสูตรการพัฒนาเจ้าหน้าที่ใช้เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่ง ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ประพฤติปฏิบัติตามมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมที่ปรากฏ คุณธรรมและจริยธรรมที่เป็นที่ปรากฏสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างวัฒนธรรมองค์กร และการที่ผู้บังคับบัญชาประพฤติตนเป็นในฐานะต้นแบบ (Role Model) นอกจากนี้ กรมบังคับคดีต้องมีมาตรการเสริม เช่น สร้างความรู้และทัศนคติ การใช้มาตรการยกย่องให้รางวัล สร้างแบบอย่างที่ดี ตั้งชมรมหรือเครือข่ายจัดทำกิจกรรมรณรงค์การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ รวมถึงจัดให้มีการศึกษาดูงาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยตัวเจ้าหน้าที่เอง อีกทั้ง กรมบังคับคดียังต้องสร้างระบบติดตามและประเมินผลสำเร็จว่าการดำเนินการดังกล่าว บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายหรือไม่ เพียงใด กล่าวคือ มีการลดการทุจริตหรือประพฤติมิชอบหรือเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมากน้อยเพียงใด

มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของคนในอาชีพใดก็ตาม จะบรรลุผลสำเร็จโดยมีเจ้าหน้าที่พร้อมที่จะปฏิบัติตามมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ

1. ผู้อยู่ในหน่วยงานมีความเข้าใจเนื้อหาและความหมายที่กำหนดไว้อย่างถ่องแท้ (Understanding)

2. ผู้อยู่ในหน่วยงานนั้นมีความยอมรับ ศรัทธาต่อคุณค่าของมาตรฐานทางคุณธรรม และจริยธรรม ที่กำหนดและยึดถือเป็นหลักหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน (Internalize)
3. เมื่อยอมรับแล้ว ได้นำไปปฏิบัติจนเป็นวิถีปกติของชีวิต (Commitment ad way of life)

สำหรับการดำเนินการในมาตรการอื่นที่ส่งเสริมและสอดคล้องกับหลักการข้างต้น ซึ่งกรมบังคับคดีให้ความสำคัญและเริ่มดำเนินการแล้ว คือ การจัดตั้งศูนย์ประสานราชการใสสะอาด (ดูข้อมูลเพิ่มเติมใน Webpage กรมบังคับคดีใสสะอาด) การจัดทำมาตรการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ การใช้มาตรการควบคุมภายใน การบริหารความเสี่ยง ซึ่งจะได้นำมาเสนอในโอกาสต่อไป สำหรับระดับความสำคัญในเรื่องมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมนั้น ในปัจจุบันถือว่าเป็นวาระแห่งชาติซึ่งทุกฝ่ายให้ความสำคัญ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2549 เกี่ยวกับนโยบายด้านจริยธรรมธรรมาภิบาลและการป้องกันทุจริตและการประพฤติมิชอบ ให้ทุกภาคส่วนดำเนินการเรื่องนี้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และให้ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับการอบรมจริยธรรม (ethics training) โดยในส่วนของภาคราชการให้กำหนดการอบรมดังกล่าวเป็นหลักสตรหลักสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติราชการของทุกหน่วยงาน ซึ่งในเรื่องนี้กรมบังคับคดีได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการกรมบังคับคดีกลยุทธ์ที่ 1 การส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตสำนึกในการให้บริการภายใต้มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม ทำนี้ขอพระบรมราชานุญาตอัญเชิญพระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้ทรงพระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือน ปีพุทธศักราช 2547 ณ พระตำหนักเปี่ยมสุขวังไกลกังวล เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2547 ความดังนี้

“ผู้ปฏิบัติราชการ จำเป็นต้องรู้วิทยาการ รู้งาน และรู้ดีรู้ชั่วอย่างกระจ่างชัด จึงจะสามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบให้ถูกต้องตามเป้าหมาย และสัมฤทธิ์ผลที่เป็นประโยชน์เป็นความเจริญที่แท้จริงและยั่งยืน ทั้งแก่ตนเองและส่วนร่วม”